

УДК 378.14

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ ПРОВІЗОРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ

©Добровольська А. М.

Івано-Франківський національний медичний університет

Інформація про автора:

Добровольська Анна Михайлівна: ORCID: 0000-0003-0841-8076; anna68@meta.ua; кандидат фізико-математичних наук; доцент кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики; Івано-Франківський національний медичний університет; вул. Галицька, 2; м. Івано-Франківськ; 76018; Україна.

У статті акцентовано увагу на понятті «професійна мотивація».

Схарактеризовано професійно-зорієнтовані мотиви, присутні в процесі формування інформаційно-технологічної компетентності (ІТ-компетентності) майбутніх лікарів і провізорів під час навчання дисциплінам природничо-наукової підготовки (ДПНП).

Розроблено методику оцінювання рівнів професійної мотивації майбутніх фахівців у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП, яка передбачає анкетне опитування суб'єктів освітнього процесу за сформульованими запитаннями та реалізацію алгоритму оцінювання його результатів з використанням відповідних статистичних методів.

У межах розробленої методики проведено анкетне опитування суб'єктів дослідження, а також оцінено його результати за передбаченим алгоритмом.

Доведено, що процес формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП з використання розроблених посібників є визначальним для розвитку професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів.

Ключові слова: анкетне опитування, ІТ-компетентність, методика, мотиви, посібники, професійна мотивація, рівень.

Добровольская А. М. «Развитие профессиональной мотивации будущих врачей и провизоров в процессе формирования ИТ-компетентности»

В статье акцентировано внимание на понятии «профессиональная мотивация».

Охарактеризованы профессионально-ориентированные мотивы, присутствующие в процессе формирования информационно-технологической компетентности (ИТ-компетентности) будущих врачей и провизоров во время обучения дисциплинам естественнонаучной подготовки (ДЕНП).

Разработана методика оценивания уровней профессиональной мотивации будущих специалистов в процессе формирования их ИТ-компетентности во время обучения ДЕНП, которая предусматривает анкетный опрос субъектов образовательного процесса по сформулированным вопросам и реализацию алгоритма оценивания его результатов с использованием соответствующих статистических методов.

В пределах разработанной методики проведен анкетный опрос субъектов исследования, а также оценены его результаты по предусмотренному алгоритму.

Доказано, что процесс формирования ИТ-компетентности во время обучения ДЕНП с использованием разработанных пособий является определяющим для развития профессиональной мотивации будущих врачей и провизоров.

Ключевые слова: анкетный опрос, ИТ-компетентность, методика, мотивы, пособия, профессиональная мотивация, уровень.

A. Dobrovolska «Development of professional motivation of future doctors and pharmacists in the process of formation of the IT competence»

In the article, attention has been focused on the concept of «professional motivation».

We have described the professionally-oriented motives, which are present in the process of formation of information technology competence (the IT competence) of future doctors and pharmacists during teaching the disciplines of naturally scientific preparation.

The method of evaluation of levels of professional motivation of the future specialists in the process of formation of their IT competence during teaching the disciplines of naturally scientific preparation has been developed, which foresees the questionnaire survey of subjects of the educational process on the formulated questions and implementation of the algorithm of evaluation of its results with the use of the appropriate statistical methods.

We have conducted the questionnaire survey of the research subjects and also estimated its results provided by the foreseen algorithm within the limits of the developed method.

It has been found, that the process of formation of the IT competence during teaching the disciplines of naturally scientific preparation with the use of the developed manuals is crucial for development of professional motivation of future doctors and pharmacists.

Keywords: questionnaire survey, IT competence, method, motives, manuals, professional motivation, level.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство висуває високі вимоги до підготовки майбутніх лікарів і провізорів у профільних ВНЗ, що обумовлює її вдосконалення з урахуванням певних важливих чинників. Одним із них є адекватність професійної мотивації суб'єктів освітнього процесу цілям і завданням вищої медичної і фармацевтичної освіти. Формування в майбутніх фахівців системи охорони здоров'я і фармацевтичної галузі професійної мотивації під час навчання в профільних ВНЗ є невід'ємним елементом професійного розвитку і впливає на їх конкурентоздатність на ринку праці.

За наявності професійної мотивації кожний майбутній лікар чи провізор, здібності котрого розвинуті на недостатньому рівні, під час навчання може досягти більших успіхів у порівнянні зі здібними суб'єктами освітнього процесу, в яких не сформована професійна мотивація [17]. Тому цілеспрямоване формування і розвиток у майбутніх фахівців професійної мотивації є важливими завданнями вищої медичної і фармацевтичної освіти.

Для забезпечення стійкої професійної мотивації в майбутніх лікарів і провізорів необхідно створити сприятливі умови для їх мотивації і самоствердження в навчально-професійній діяльності, зокрема, за умови формування інформаційно-технологічної компетентності (IT-компетентності) під час навчання дисциплінам природничо-наукової підготовки (ДПНП) «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності» («ЕСКТ») «Медична інформатика» («МІ»), «Інформаційні технології у фармації» («ІТФ»), «Комп'ютерне моделювання у фармації» («КМФ»).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що під час сучасних педагогічних і психологічних досліджень мотивації навчальної діяльності майбутніх фахівців у процесі вищої професійної освіти здебільшого вивчають:

- вплив мотивації на діяльність суб'єктів освітнього процесу у ВНЗ, тобто зміни в їх діяльності в залежності від актуалізації в них різних мотивів;
- вплив навчальної діяльності майбутніх фахівців на становлення їх мотиваційної сфери.

Процес формування і розвитку навчальної мотивації різнобічно вивчали Б. Айсмонтас, Т. Дубовицька, М. Заброцький, С. Занюк, І. Зимня, Є. Ільїн, А. Маркова, А. Реан, В. Якунін [1, 10-14, 20, 23, 28] та інші.

Мотивацію діяльності студентів у процесі навчання у ВНЗ під час вирішення різноманітних навчальних завдань досліджували О. Афанасенкова, О. Васильєва, Л. Гриценко, Н. Губа, О. Кочарян, Р. Малінаускас, О. Малінка, О. Павлова, М. Рогов [3, 5, 7, 8, 15, 18, 19, 21, 27] та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження було вивчення питання розвитку професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування ІТ-компетентність під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ», котре супроводжувалось використанням таких загальнотеоретичних і конкретно-педагогічних теоретичних методів як аналіз, синтез, порівняння і зіставлення, конкретизація, систематизація, узагальнення, а також статистичних методів для оцінювання одержаних даних.

Це дослідження, на нашу думку, є досить важливим для діагностики процесу формування ІТ-компетентності майбутніх фахівців під час навчання зазначеним ДПНП і забезпечує реалізацію індивідуального підходу до кожного з них.

Виклад основного матеріалу. За сучасних умов розвитку вищих медичних і фармацевтичного ВНЗ України виникає потреба в підвищенні ефективності навчальної діяльності майбутніх лікарів і провізорів на всіх її рівнях. Про якість навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу в профільних ВНЗ свідчить їх мотивація, під впливом якої формується світоглядна позиція особистості кожного майбутнього фахівця в процесі навчання, а також її професійна спрямованість.

У психолого-педагогічній літературі стосовно мотивації, котра має місце під час навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу у ВНЗ, розділяють поняття «навчальна мотивація» і «професійна мотивація». З одного боку мотивація навчальної діяльності майбутніх фахівців є професійно-спрямованою, а з іншого боку їх професійна мотивація ще не відповідає професійній мотивації фахівців, залучених у професійну діяльність.

Досліджуючи, ми зважали на те, що професійна мотивація є системою цілей і потреб особистості кожного майбутнього фахівця (одержання вищої освіти, саморозвитку, самопізнання, професійного розвитку, підвищення соціального статусу), що спонукають його до активного засвоєння знань, оволодіння вміннями і навичками, свідомого ставлення до обраної професії [22].

Варто зазначити, що, вивчаючи мотиви суб'єктів освітнього процесу ВНЗ до навчання та їхню зміну під час його здійснення, О. Афанасенкова дійшла висновку, що мотиваційна готовність майбутніх фахівців до професійної діяльності є необхідним компонентом їх успішності за умови її реалізації [3].

У наш час проблема мотивації майбутніх фахівців до навчально-професійної діяльності в процесі реалізації вищої медичної і фармацевтичної освіти є однією з найбільш актуальних для профільних ВНЗ. Окрім того, зважаючи на думку М. Вієвської і Л. Красовської, можна стверджувати, що формування в майбутніх лікарів і провізорів мотивації до безперервної професійної освіти є одним з чинників забезпечення конкурентоспроможності держави на світовому рівні [6].

Складність і багатоаспектність проблеми мотивації зумовлюють багатовимірність у розумінні її сутності, природи, структури, а також функцій окремих мотивів.

Під час дослідження для нас було суттєвим, що *мотивація* – це спонукання, що викликає активність й визначає її спрямованість [4]. Також ми мали на увазі, що *мотивація* – це система спонукань, до котрої можна віднести мотиви, потреби, цілі, прагнення, інтереси, ідеали, мотиваційні установки тощо суб'єктів у процесі освіти. Окрім того, для нас була важливою думка, що з одного боку *мотив* – це спонукальна причина дій і вчинків суб'єктів освітнього процесу [25], а з іншого – це їх усвідомлена потреба в спрямованій активності [16] за умови, що в якості мотиву виступає не сама потреба, а предмет потреби.

Під мотивом навчальної діяльності майбутніх лікарів і провізорів слід розуміти, на нашу думку, ті чинники, які зумовлюють у них прояви навчальної активності, а саме мету, потреби, налаштування, почуття обов'язку, інтереси тощо [15]. Окрім того, такі мотиви є як передумовою, так і наслідком успішного професійного навчання.

Доцільно зазначити, що в психолого-педагогічній літературі не існує єдиного розуміння мотивації навчання, бо до її структури, на думку А. Маркової, можна віднести потребу в навчанні, мету навчання, емоції, ставлення та інтерес [20]. Окрім того, вона є системною, спрямованою, динамічною, стійкою, пов'язаною з рівнем інтелектуального розвитку суб'єктів освітнього процесу і характером їх навчальної діяльності.

Досліджуючи, ми зважали на думки тих вчених, які вивчали і на практиці трактували поняття «навчальна мотивація». Так І. Зимня вважає, що *навчальна мотивація* – це окремий вид мотивації навчальної діяльності, котрий визначається низкою специфічних для цієї діяльності чинників [13]. Тому її можна розглядати, по-перше, як передумову й умову процесу навчання, а по-друге, як результат навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу.

Під час дослідження для нас було суттєвим, що позитивну навчально-професійну мотивацію майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування ІТ-компетентності в межах вивчення ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» обумовлюють [2]:

- професійна спрямованість процесу формування ІТ-компетентності і набуття майбутніми лікарями і провізорами за таких умов знань, умінь і навичок;
- усвідомлення суб'єктами освітнього процесу теоретичної і практичної значущості набутої ІТ-компетентності для майбутньої професійної діяльності;
- проблемні ситуації, присутні в структурі кожної із зазначених ДПНП, успішне вирішення яких відбувається в процесі формування ІТ-компетентності майбутніх фахівців;
- усвідомлення майбутніми лікарями і провізорами найближчої і кінцевої мети процесу формування їх ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП.

Здійснюючи дослідження, ми переконались у тому, що навчально-пізнавальна діяльність майбутніх фахівців у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» є полімотивованою [1].

Дослухаючись до думок Р. Малінаускаса, А. Маркової, М. Рогова, П. Якобсона [18, 20, 24, 27] можна стверджувати, що в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» у майбутніх лікарів і провізорів присутні певні професійно-зорієнтовані мотиви (табл. 1).

Таблиця 1

Професійно-зорієнтовані мотиви, присутні в майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ»

<i>Безпосередні мотиви</i>	
1	2
Мотиви	Характеристика
<i>пізнавальні</i>	<ul style="list-style-type: none"> • орієнтування на набуття нових знань, умінь і навичок у межах формування ІТ-компетентності; • можливість використовувати сформовану ІТ-компетентність з метою самоосвіти під час здобуття вищої професійної освіти, а також у процесі майбутньої професійної діяльності; • прагнення до творчої дослідницької діяльності в межах формування ІТ-компетентності під час вирішення навчальних і професійно-спрямованих завдань
<i>розвитку особистості</i>	<ul style="list-style-type: none"> • підвищення загального професійного рівня за умови формування ІТ-компетентності; • розширення професійно-спрямованого кругозору та розвиток ерудиції в межах формування ІТ-компетентності; • постійне інтелектуальне зростання в процесі формування ІТ-компетентності
<i>Опосередковані мотиви</i>	
Мотиви	Характеристика
1	2
<i>соціальні</i>	<ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення значущості процесу формування ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП з огляду на престижність у суспільстві майбутньої професійної діяльності лікаря чи провізора; • бажання стати провідним фахівцем за умови володіння сформованою ІТ-компетентністю; • прагнення сформувати ІТ-компетентність з огляду на власну соціальну ідентифікацію, певний статус у групі, а також з огляду на схвалення і підтримку викладачів

1	2
досягнення	<ul style="list-style-type: none"> • бажання оволодіти ІТ-компетентністю на такому рівні, котрий дозволить краще підготуватися до майбутньої професійної діяльності; • бажання сформувати власну ІТ-компетентність під час навчання зазначеним ДПНП на такому рівні, котрий забезпечить відповідальне виконання майбутньої професійної діяльності; • прагнення досягнути кар'єрного зростання в майбутній професійній діяльності, використовуючи сформовану ІТ-компетентність
<i>Внутрішні мотиви</i>	
Мотиви	Характеристика
пізнавальні	<ul style="list-style-type: none"> • цікавість як до змісту ІТ-компетентності з огляду на можливість її застосування перш за все в майбутній професійній діяльності, так і до процесу її формування; • бажання планувати процеси навчально-професійної і майбутньої професійної діяльності з урахуванням знань, умінь і навичок, набутих у процесі формування ІТ-компетентності; • прагнення пізнавати нові факти, опановувати узагальненими способами дій у процесі формування ІТ-компетентності
досягнення	<ul style="list-style-type: none"> • прагнення набути нових знань, умінь і навичок у межах формування ІТ-компетентності; • бажання проявляти інтелектуальну активність і долати перешкоди в процесі формування ІТ-компетентності під час вирішення навчальних і професійно-спрямованих завдань у межах навчання зазначеним ДПНП; • бажання досягти успіху в навчально-професійній діяльності за умови формування ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП; • прагнення до саморозвитку в процесі формування ІТ-компетентності; • бажання вирішувати надскладні завдання в майбутній професійній діяльності, володіючи сформованою ІТ-компетентністю; • прагнення бути досконалим у майбутній професійній діяльності в межах сформованої ІТ-компетентності; • бажання бути успішним у майбутній професійній діяльності з огляду на володіння сформованою ІТ-компетентністю
<i>Зовнішні мотиви</i>	
Мотиви	Характеристика
комунікативні	<ul style="list-style-type: none"> • бажання бути комунікабельною особистістю не тільки під час майбутньої професійної діяльності, але й у сучасному соціумі, володіючи ІТ-компетентністю, сформованою під час навчання зазначеним ДПНП; • прагнення бути максимально активним, а також корисним людям і суспільству за умови використання в майбутній професійній діяльності сформованої ІТ-компетентності
професійні	<ul style="list-style-type: none"> • розуміння значущості ІТ-компетентності, сформованої в процесі навчання зазначеним ДПНП, для успішної майбутньої професійної діяльності; • бажання бути добре працевлаштованим у майбутній професійній діяльності з огляду на володіння сформованою ІТ-компетентністю
самовизначення	<ul style="list-style-type: none"> • розуміння значущості знань, умінь і навичок, набутих у межах процесу формування ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП, для майбутньої соціально-корисної діяльності; • бажання постійно вдосконалювати свою діяльність у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП
вузькоособистісні	<ul style="list-style-type: none"> • бажання демонструвати в межах сформованої ІТ-компетентності власні реальні досягнення як під час навчання зазначеним ДПНП, так і в майбутній професійній діяльності; • прагнення бути лідером як під час навчання у ВНЗ, так і в майбутній професійній діяльності за умови володіння ІТ-компетентністю; • бажання отримувати різноманітні заохочення в процесі формування ІТ-компетентності під час вивчення зазначених ДПНП, а також здійснюючи майбутню професійну діяльність у межах сформованої ІТ-компетентності

Джерело: розроблено автором

Погоджуючись з думкою Л. Фрідмана і Т. Дубовицької [10, 26], можна стверджувати, що під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» опосередковані і зовнішні мотиви спонукають майбутніх лікарів і провізорів до формування ІТ-компетентності, але є не засобом досягнення мети навчання зазначеним ДПНП, а інших життєвих цілей кожного майбутнього фахівця. Тому, дослухаючись до думки Є. Ільїна, можна стверджувати, що в процесі формування ІТ-компетентності такі мотиви зорієнтовані на цінності, що стосуються позанавчальної діяльності [14]. У той самий час безпосередні і внутрішні мотиви безпосередньо пов'язані з самим процесом набуття знань, умінь і навичок у межах формування ІТ-компетентності майбутніх лікарів і провізорів, тобто вони співпадають з метою навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ». Варто зазначити, що такі мотиви в процесі формування ІТ-компетентності є особистісно значущими для майбутніх фахівців, обумовлені їх пізнавальними потребами під час навчання зазначеним ДПНП і забезпечують реалізацію особистісного потенціалу кожного майбутнього лікаря чи провізора.

Аналізуючи вище викладене, можна дійти висновку, що змістом навчально-професійної мотивації майбутніх фахівців у процесі формування ІТ-компетентності під час вивчення ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» є їх професійна вмотивованість, пізнавальність, прагматизм і мотиви особистісного престижу (табл. 1).

З метою оцінювання професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» у межах дослідження були сформульовані запитання для анкетного опитування (табл. 2).

Таблиця 2

Перелік запитань для анкетного опитування, варіанти відповідей на них та бали для їх оцінювання

Мотиви	№ з/п	Запитання	Варіанти відповідей і бали		
Безпосередні	пізнавальні	1. Чи вважаєте Ви, що процес формування ІТ-компетентності скерований на набуття нових знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності?	Так	Ні	Не завжди
			2	0	1
		2. Чи необхідно Вам володіти ІТ-компетентністю з метою самоосвіти і здійснення майбутньої професійної діяльності?	Так	Ні	Інколи
			2	0	1
		3. Чи прагнете Ви здійснювати творчу дослідницьку діяльність, вирішуючи навчальні і професійно-спрямовані завдання в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди
			2	0	1
розвитку особистості	4. Чи бажаєте Ви підвищувати загальний професійний рівень за умови формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Інколи	
		2	0	1	
	5. Чи бажаєте Ви розширювати професійно-спрямований кругозір у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди	
		2	0	1	
	6. Чи прагнете Ви до інтелектуального зростання в межах формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди	
		2	0	1	

Продовження таблиці 3

Опосередковані	соціальні	7.	Чи усвідомлюєте Ви значущість процесу формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП для Вашої майбутньої професійної діяльності лікаря чи провізора з огляду на її престижність у суспільстві?	Так	Ні	Не завжди
				2	0	1
		8.	Чи вважаєте Ви, що володіння ІТ-компетентністю, сформованою під час навчання ДПНП, дозволить Вам стати в майбутньому провідним фахівцем?	Так	Ні	Не завжди
			2	0	1	
		9.	Чи вважаєте Ви, що Ваш соціальний статус передбачає володіння добре сформованою ІТ-компетентністю?	Так	Ні	Інколи
			2	0	1	
	досягнення	10.	Чи вважаєте Ви, що володіння ІТ-компетентністю, сформованою під час навчання ДПНП, дозволить Вам краще підготуватись до майбутньої професійної діяльності?	Так	Ні	Не завжди
				2	0	1
		11.	Чи бажаєте Ви під час навчання ДПНП сформувати власну ІТ-компетентність такого рівня, котрий дозволить відповідально виконувати майбутню професійну діяльність?	Так	Ні	Не завжди
				2	0	1
		12.	Чи вважаєте Ви, що використання ІТ-компетентності, сформованої під час навчання ДПНП, дозволить Вам досягнути кар'єрного зростання в майбутній професійній діяльності?	Так	Ні	Інколи
			2	0	1	
Внутрішні	пізнавальні	13.	Чи цікавий Вам зміст ІТ-компетентності, котра формується під час навчання ДПНП, з огляду на можливість її застосування в майбутній професійній діяльності?	Так	Ні	Не завжди
				2	0	1
		14.	Чи прагнете Ви, формуючи власну ІТ-компетентність під час навчання ДПНП, набути в межах цього процесу знання, вміння і навички, котрі дозволять планувати навчально-професійну і майбутню професійну діяльність?	Так	Ні	Інколи
			2	0	1	
		15.	Чи цікавий Вам під час навчання ДПНП сам процес формування ІТ-компетентності з огляду на можливість пізнавати нові факти й опановувати узагальненими способами дій?	Так	Ні	Не завжди
			2	0	1	
	досягнення	16.	Чи є у Вас прагнення набувати нових знань, умінь і навичок за умови формування ІТ-компетентності?	Так	Ні	Інколи
				2	0	1
		17.	Чи бажаєте Ви долати перешкоди, формуючи ІТ-компетентність під час вирішення професійно-спрямованих завдань у межах навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди
				2	0	1
		18.	Чи бажаєте Ви досягти успіху в навчально-професійній діяльності за умови формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Інколи
		2	0	1		
	19.	Чи націлюєте Ви себе на саморозвиток у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди	
		2	0	1		

Продовження таблиці 3

		20.	Чи передбачаєте Ви для себе можливість вирішувати надскладні завдання в майбутній професійній діяльності, володіючи сформованою ІТ-компетентністю?	Так	Ні	Інколи	
				2	0	1	
		21.	Чи вважаєте Ви, що ІТ-компетентність, яка формується під час навчання ДПНП, дозволить Вам бути досконалим (-ою) в майбутній професійній діяльності?	Так	Ні	Інколи	
				2	0	1	
		22.	Чи погоджуєтесь Ви з тим, що володіння ІТ-компетентністю сприятиме значним успіхам у Вашій майбутній професійній діяльності?	Так	Ні	Інколи	
				2	0	1	
	Зовнішні	комунікативні	23.	Чи вважаєте Ви, що ІТ-компетентність, сформована під час навчання ДПНП, дозволить Вам бути комунікабельною особистістю не тільки під час майбутньої професійної діяльності, але й у сучасному соціумі?	Так	Ні	Не завжди
					2	0	1
			24.	Чи вважаєте Ви, що використання ІТ-компетентності, сформованої під час навчання ДПНП, максимально дозволить Вам бути суспільно-активним (-ою) і корисним (-ою) в майбутній професійній діяльності?	Так	Ні	Інколи
							2
		професійні	25.	Чи розумієте Ви, що ІТ-компетентність, яка формується під час навчання ДПНП, є значущою для Вашої успішної майбутньої професійної діяльності?	Так	Ні	Не завжди
					2	0	1
		26.	Чи вважаєте Ви, що володіння ІТ-компетентністю, яка формується під час навчання ДПНП, дозволить Вам добре працевлаштуватись у майбутній професійній діяльності?	Так	Ні	Інколи	
						2	0
самовизначення		27.	Чи вважаєте Ви, що знання, вміння і навички, набуті в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП, є значущими для Вашої майбутньої соціально-корисної діяльності?	Так	Ні	Не завжди	
				2	0	1	
		28.	Чи вважаєте Ви за потрібне постійно вдосконалювати свою діяльність у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Інколи	
						2	0
вузкоособистісні	29.	Чи виникає у Вас бажання демонструвати в межах сформованої ІТ-компетентності власні досягнення під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди		
			2	0	1		
	30.	Чи передбачаєте Ви для себе можливість бути лідером як під час навчання у ВНЗ, так і в майбутній професійній діяльності за умови володіння ІТ-компетентністю?	Так	Ні	Інколи		
			2	0	1		
	31.	Чи є у Вас прагнення отримувати різноманітні заохочення в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП?	Так	Ні	Не завжди		
					0	2	1
	32.	Чи прийнятно для Вас у процесі навчання ДПНП формувати ІТ-компетентність за принципом «так треба»?	Так	Ні	Інколи		
					0	2	1

Джерело: розроблено автором

Рівні професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» було запропоновано визначати з використанням зведеної таблиці (табл. 3).

Таблиця 3

Зведена таблиця для визначення рівнів професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ»										
№ з/п	ПІБ особи, яка вивчає ДПНП	Бали							Сума S_6	Рівень професійної мотивації (висновок)
		Запитання								
		Z_1	Z_2	Z_3	...	Z_{30}	Z_{31}	Z_{32}		
1.										
...										
n										

Джерело: розроблено автором

Висновок щодо рівня професійної мотивації майбутнього лікаря чи провізора в табл. 3 отримується за таким показником як сума балів S_6 (табл. 4).

Таблиця 4

Оцінювання рівнів професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ»

Сума балів	Рівень професійної мотивації			
	низький	задовільний	середній	високий
S_6	$S_6 < 38$	$38 \leq S_6 < 48$	$48 \leq S_6 \leq 57$	$57 < S_6 \leq 64$

Джерело: розроблено автором

Варто зазначити, що запропонована градація рівнів професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів (табл. 4) у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» обумовлена тим, що (табл. 5):

Таблиця 5

Характеристики рівнів професійної мотивації
 майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності
 під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ»

Рівень	Характеристика
<i>високий</i>	<p>Передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлення важливості сформованої ІТ-компетентності в майбутній професійній діяльності лікаря чи провізора; • яскраво виражені прагнення до набуття нових знань, умінь і навичок, самоосвіти, саморозвитку і творчої дослідницької діяльності за умови формування ІТ-компетентності; • бажання розширювати професійно-спрямований кругозір, розвивати ерудицію, підвищувати загальний професійний рівень та проявляти інтелектуальну активність у межах формування ІТ-компетентності; • прагнення бути досконалим у майбутній професійній діяльності, вміти долати труднощі і вирішувати надскладні завдання в межах сформованої ІТ-компетентності; • бажання бути лідером у процесі навчання і досягнути кар'єрного зростання в майбутній професійній діяльності з огляду на володіння ІТ-компетентністю.
<i>середній</i>	<p>Передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ситуативне усвідомлення важливості сформованої ІТ-компетентності в майбутній професійній діяльності лікаря чи провізора; • прагнення стати фахівцем, який відповідально виконує професійні обов'язки за умови володіння сформованою ІТ-компетентністю; • ситуативне бажання підвищувати загальний професійний рівень за умови формування ІТ-компетентності; • орієнтування на набуття знань, умінь і навичок у межах формування ІТ-компетентності тільки за умови навчання ДПНП; • бажання добре працевлаштуватись у майбутній професійній діяльності з огляду на володіння ІТ-компетентністю.
<i>задовільний</i>	<p>Передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • незначно виражену цікавість до змісту ІТ-компетентності з огляду на можливість її застосування перш за все в майбутній професійній діяльності; • несистематичне набуття знань, умінь і навичок у межах формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП; • відсутність узагальнених способів дій під час вирішення завдань у процесі формування ІТ-компетентності; • прагнення вирішувати тільки нескладні завдання в процесі формування ІТ-компетентності; • відсутність бажання розширювати професійно-спрямований кругозір, розвивати ерудицію, самовдосконалюватись, підвищувати загальний професійний рівень та проявляти інтелектуальну активність у межах формування ІТ-компетентності; • слабо виражене бажання добре працевлаштуватись у майбутній професійній діяльності з огляду на володіння ІТ-компетентністю.
<i>низький (незадовільний)</i>	<p>Передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • відсутність цікавості до змісту ІТ-компетентності з огляду на можливість її застосування в майбутній професійній діяльності; • ситуативне і достатньо рідкісне набуття знань, умінь і навичок у межах формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП; • відсутність бажання вирішувати завдання в процесі формування ІТ-компетентності; • небажання долати труднощі, які виникають під час вирішення навіть нескладних завдань у межах формування ІТ-компетентності; • байдужість до питання працевлаштування в майбутній професійній діяльності з огляду на володіння ІТ-компетентністю.

Джерело: розроблено автором

Рівні професійної мотивації (безпосередні й опосередковані професійно-зорієнтовані мотиви) майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» за результатами анкетного опитування було запропоновано визначати з використанням зведеної таблиці (табл. 6).

Таблиця 6

Зведена таблиця для визначення рівнів професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» (безпосередні й опосередковані професійно-зорієнтовані мотиви)

№ з/п	ПІБ особи, яка вивчає ДПНП	Бали						Сума S_6	Рівень професійної мотивації (висновок)
		Запитання							
		Z_1	Z_2	Z_3	Z_4	Z_5	Z_6		
1.									
...									
n									

Джерело: розроблено автором

Висновок щодо рівня професійної мотивації майбутнього лікаря чи провізора в табл. 6 отримується за таким показником як сума балів S_6 (табл. 7).

Таблиця 7

Оцінювання рівнів професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» (безпосередні й опосередковані професійно-зорієнтовані мотиви)

Сума балів	Рівень професійної мотивації			
	низький	задовільний	середній	високий
S_6	$S_6 < 7$	$7 \leq S_6 < 9$	$9 \leq S_6 \leq 10$	$10 < S_6 \leq 12$

Джерело: розроблено автором

Рівні професійної мотивації (внутрішні і зовнішні професійно-зорієнтовані мотиви) майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» за результатами анкетного опитування було запропоновано визначати з використанням зведеної таблиці (табл. 8).

Таблиця 8

Зведена таблиця для визначення рівнів професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» (внутрішні і зовнішні професійно-зорієнтовані мотиви)

№ з/п	ПІБ особи, яка вивчає ДПНП	Бали								Сума S_6	Рівень професійної мотивації (висновок)
		Запитання									
		Z_1	Z_2	Z_3	...	Z_8	Z_9	Z_{10}			
1.											
...											
n											

Джерело: розроблено автором

Висновок щодо рівня професійної мотивації майбутнього лікаря чи провізора в табл. 8 отримується за таким показником як сума балів S_6 (табл. 9).

Таблиця 9

Оцінювання рівнів професійної мотивації
 майбутніх лікарів і провізорів у процесі формування їх ІТ-компетентності
 під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ»
 (внутрішні і зовнішні професійно-зорієнтовані мотиви)

Сума балів	Рівень професійної мотивації			
	низький	задовільний	середній	високий
S_6	$S_6 < 12$	$12 \leq S_6 < 15$	$15 \leq S_6 \leq 18$	$18 < S_6 \leq 20$

Джерело: розроблено автором

З метою навчання майбутніх лікарів і провізорів ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» і формування в його межах їх ІТ-компетентності в Івано-Франківському національному медичному університеті (ІФНМУ) були розроблені і запроваджені посібники «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності. Практикум», «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності. Тестові завдання», «Медична інформатика. Практикум», «Медична інформатика. Тестові завдання», «Інформаційні технології у фармації. Практикум», «Інформаційні технології у фармації. Тестові завдання», «Комп'ютерне моделювання у фармації. Практикум», «Комп'ютерне моделювання у фармації. Тестові завдання», «Комп'ютерне моделювання у фармації. Завдання і методичні рекомендації до курсової роботи», котрі є авторськими розробками і складовими відповідних навчально-методичних комплексів.

У дослідженні взяли участь 63 особи (І група – 21 особа, ІІ група – 20 осіб, ІІІ група – 22 особи), які навчались на І-ІІ курсах фармацевтичного факультету за спеціальністю 7.12020101 «Фармація» в 2013-2014 і 2014-2015 навчальних роках і перебували в певних умовах (табл. 10). Воно тривало протягом двох семестрів в обсязі 2-х модулів (198 годин) у межах вивчення ДПНП «ІТФ» на базі кафедри медичної інформатики, медичної і біологічної фізики ІФНМУ.

Таблиця 10

Умови дослідження, в яких передували особи, котрі вивчали ДПНП «ІТФ»

Група	Умови
І група	у процесі навчання постійно використовувались розроблені посібники «Інформаційні технології у фармації. Практикум», «Інформаційні технології у фармації. Тестові завдання»
ІІ група	у процесі навчання розроблені посібники «Інформаційні технології у фармації. Практикум», «Інформаційні технології у фармації. Тестові завдання» використовувались постійно під час вивчення модуля № 1, а модуля № 2 – фрагментарно або нерегулярно
ІІІ група	у процесі навчання розроблені посібники «Інформаційні технології у фармації. Практикум», «Інформаційні технології у фармації. Тестові завдання» використовувались фрагментарно або нерегулярно під час вивчення модуля № 1, а модуля № 2 – постійно

З усіма учасниками дослідження було проведене анкетне опитування за розробленими запитаннями (табл. 2) і отримані певні результати (табл. 11). Варто зазначити, що перший раз опитування проводилось на початку вивчення ДПНП «ІТФ» (контрольна група – КГ), а другий – по завершенню вивчення цієї ДПНП (експериментальна група – ЕГ).

Таблиця 11

Результати анкетного опитування і висновки щодо
 рівня професійної мотивації для кожного з учасників дослідження

№ з/п	I група		Рівень (висновок)	II група		Рівень (висновок)	III група		Рівень (висновок)
	S ₆			S ₆			S ₆		
	КГ	ЕГ		КГ	ЕГ		КГ	ЕГ	
1.	3	22	H→H	8	24	H→H	41	56	З→С
2.	41	61	З→В	6	23	H→H	9	32	H→H
3.	18	41	H→З	10	30	H→H	36	57	H→С
4.	6	26	H→H	32	53	H→С	19	39	H→З
5.	3	24	H→H	49	59	С→В	36	47	H→З
6.	30	57	H→С	3	21	H→H	30	49	H→С
7.	17	34	H→H	40	55	З→С	8	29	H→H
8.	20	40	H→З	20	42	H→З	4	16	H→H
9.	44	59	З→В	28	51	H→С	10	26	H→H
10.	21	50	H→С	3	17	H→H	23	44	H→З
11.	30	53	H→С	23	32	H→H	28	41	H→З
12.	21	33	H→H	38	49	З→С	1	21	H→H
13.	18	42	H→З	2	22	H→H	10	31	H→H
14.	12	17	H→H	35	43	H→З	15	29	H→H
15.	7	14	H→H	15	29	H→H	20	40	H→З
16.	42	61	З→В	3	17	H→H	31	48	H→С
17.	29	55	H→С	23	40	H→З	35	51	H→С
18.	19	33	H→H	4	25	H→H	12	29	H→H
19.	7	25	H→H	4	18	H→H	40	52	З→С
20.	3	13	H→H	5	20	H→H	1	24	H→H
21.	18	40	H→З				42	61	З→В
22.							4	23	H→H

За результатами анкетного опитування можна стверджувати, що його учасники відповідали на сформульовані запитання обдумано і вмотивовано, а самі результати заслуговують на довіру, бо з ймовірністю помилки першого роду $\alpha = 0,05$ (рівень значущості) можна стверджувати, що між сумами балів (S₆), набраних суб'єктами освітнього процесу, вибіркового сукупностей КГ і ЕГ існує достовірний сильний і додатний лінійний кореляційний зв'язок ($|r| \geq r^*$, $0,7 < |r| < 1$, $r > 0$, $|t| > t^*$ у табл. 12).

Таблиця 12

Результати кореляційного аналізу, а також
 оцінювання наявності і достовірності лінійного кореляційного зв'язку
 (за результатами анкетного опитування)

Критерії і висновки	I група (n = 21)	II група (n = 20)	III група (n = 22)	n = 63
r	0,925	0,957	0,966	0,939
r*	0,433	0,444	0,422	0,248
Висновок	$ r \geq r^*$, наявний достовірний кореляційний зв'язок			
t	10,585	13,931	16,734	21,273
t*	2,093	2,101	2,086	2,000
Висновок	$ t > t^*$, наявний лінійний кореляційний зв'язок			

Окрім того, з метою з'ясування наявності впливу на розвиток професійної мотивації майбутніх фахівців процесу формування ІТ-компетентності під час навчання зазначеним ДПНП за результатами анкетного опитування була статистично перевірена гіпотеза про рівність центрів розподілу двох незалежних нормальних сукупностей (тобто, контрольних і дослідних груп).

Зауважимо, що критерій перевірки цієї гіпотези був обраний, зважаючи на те, що дисперсії сукупностей однакові (табл. 13).

Таблиця 13

Результати статистичної перевірки гіпотези про рівність дисперсій двох нормальних сукупностей і гіпотези про рівність центрів розподілу двох незалежних нормальних сукупностей, якщо їх дисперсії невідомі (за результатами анкетного опитування)

Критерій і висновки	I група (n = 21)	II група (n = 20)	III група (n = 22)	n = 63
f	1,539	1,127	1,151	1,080
f*	2,124	2,168	2,084	1,524
Висновок	$f < f^*$, дисперсії сукупностей однакові			
t	4,191	3,456	4,334	6,968
t*	2,021	2,024	2,018	1,979
Висновок	$t > t^*$, центри розподілу зміщені			

За результатами статистичної перевірки сформульованої гіпотези був отриманий висновок, що центри розподілу двох незалежних нормальних сукупностей зміщені (табл. 13). Це дозволило нам стверджувати, що процес формування ІТ-компетентності майбутніх фахівців, який відбувається під час навчання ДПНП «ІТФ», впливає на розвиток їх професійної мотивації.

Аналізуючи результати анкетного опитування, можна вести мову про достатньо виражену позитивну динаміку зміни рівнів професійної мотивації учасників дослідження (низький рівень зменшився на 34,92 %, середній рівень збільшився на 20,63 %, а високий – на 7,94 %) та її якості (збільшилась на 28,57 %) в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ» (табл. 14).

Таблиця 14

Динаміка зміни рівнів професійної мотивації майбутніх провізорів та її якості в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ» (n = 63), %

Рівень професійної мотивації	КГ	ЕГ	Різниця	Зміна якості професійної мотивації (середній і високий рівні)
низький	85,71	50,79	- 34,92	+ 28,57
задовільний	12,70	19,05	+ 6,35	
середній	1,59	22,22	+ 20,63	
високий	0,00	7,94	+ 7,94	

Було встановлено, що найбільшій позитивній динаміці зміни рівнів професійної мотивації та її якості в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ» досягли учасники дослідження I групи, а найменшій – учасники дослідження II групи (табл. 15).

Таблиця 15

Динаміка зміни рівнів професійної мотивації майбутніх провізорів і її якості в процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ», %

Рівень професійної мотивації	І група (n = 21)			ІІ група (n = 20)			ІІІ група (n = 22)		
	КГ	ЕГ	різниця	КГ	ЕГ	різниця	КГ	ЕГ	різниця
низький	85,71	47,62	- 38,09	85,00	60,00	- 25,00	86,36	45,45	- 40,91
задовільний	14,29	19,05	+ 4,76	10,00	15,00	+ 5,00	13,64	22,73	+ 9,09
середній	0,00	19,05	+ 19,05	5,00	20,00	+ 15,00	0,00	27,27	+ 27,27
високий	0,00	14,28	+ 14,28	0,00	5,00	+ 5,00	0,00	4,55	+ 4,55
Зміна якості професійної мотивації (середній і високий рівні)	+ 33,33			+ 20,00			+ 31,82		

Можна стверджувати (табл. 15), що для суб'єктів освітнього процесу *I групи* зміна якості їх професійної мотивації в процесі формування ІТ-компетентності була максимальною (збільшилась на 33,33 %), а для суб'єктів освітнього процесу *ІІ групи* – мінімальною (збільшилась на 20,00 %). Такі результати можна пояснити тим, що постійне використання під час навчання ДПНП «ІТФ» розроблених посібників особами *I групи* забезпечило ефективне формування їх ІТ-компетентності [9], що, на нашу думку, максимально сприяло розвитку професійної мотивації майбутніх фахівців.

Акцентуємо увагу на тому, що найвищі показники (у %) рівнів професійної мотивації серед КГ мали особи *ІІ групи* (табл. 15), у котрих на момент початку вивчення ДПНП «ІТФ» вже була сформована ІТ-компетентність, бо вони завершили вивчення ДПНП за вибором «ССКТ», яке відбувалось з використанням розроблених посібників «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності. Практикум», «Європейський стандарт комп'ютерної грамотності. Тестові завдання». Нерегулярне або повне невикористання вище зазначених посібників (табл. 10) особами цієї групи впродовж вивчення модуля № 2 ДПНП «ІТФ» не сприяло достатньому формуванню їх ІТ-компетентності [9]. Саме це, на нашу думку, й обумовило для майбутніх провізорів (осіб *ІІ групи*) найнижчі показники (у %) рівнів професійної мотивації, а також її якості (табл. 15) за підсумками вивчення ДПНП «ІТФ».

Таблиця 16

Динаміка зміни рівнів професійної мотивації майбутніх провізорів у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ», %

Група	Рівень професійної мотивації	Професійно-зорієнтовані мотиви							
		безпосередні		опосередковані		внутрішні		зовнішні	
		КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
І група (n = 21)	низький	85,71	57,14	76,19	23,81	85,71	47,62	85,71	57,14
	задовільний	9,53	4,76	14,28	38,09	14,29	14,28	14,29	9,52
	середній	4,76	28,57	9,53	9,53	0,00	19,05	0,00	23,81
	високий	0,00	9,53	0,00	28,57	0,00	19,05	0,00	9,53
І група (n = 21)	низький	75,00	60,00	90,00	55,00	80,00	60,00	90,00	65,00
	задовільний	10,00	10,00	0,00	20,00	15,00	20,00	10,00	20,00
	середній	15,00	0,00	10,00	15,00	5,00	15,00	0,00	15,00
	високий	0,00	30,00	0,00	10,00	0,00	5,00	0,00	0,00
ІІІ група (n = 22)	низький	86,36	54,54	86,36	45,45	81,82	45,46	77,27	50,00
	задовільний	13,64	13,64	9,09	22,73	18,18	27,27	18,18	27,27
	середній	0,00	31,82	4,55	9,09	0,00	18,18	4,55	18,18
	високий	0,00	0,00	0,00	22,73	0,00	9,09	0,00	4,55

Таблиця 17

Динаміка зміни якості професійної мотивації майбутніх провізорів у процесі формування ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ», % (середній і високий рівні)

Група	Професійно-зорієнтовані мотиви			
	безпосередні	опосередковані	внутрішні	зовнішні
І група (n = 21)	+ 33,34	+ 28,57	+ 38,10	+ 33,34
ІІ група (n = 20)	+ 15,00	+ 15,00	+ 15,00	+ 15,00
ІІІ група (n = 22)	+ 31,82	+ 27,27	+ 27,27	+ 18,18

Якщо аналізувати результати анкетного опитування для учасників дослідження кожної з груп відповідно за групами професійно-зорієнтованих мотивів (табл. 16-17), то можна стверджувати, що:

- на момент початку вивчення ДПНП «ІТФ» в учасників дослідження І групи серед мотивів усіх груп (табл. 1) домінували опосередковані, а в учасників дослідження ІІІ групи – зовнішні професійно-зорієнтовані мотиви (табл. 16), тобто «фактори-мотиватори» за двофакторною теорією Ф. Герцберга [21], що, на нашу думку, можна пояснити відношенням суб'єктів освітнього процесу цих дослідних груп до ІТ-компетентності як до статусної компетентності в їх майбутній професійній діяльності;

- на момент початку вивчення ДПНП «ІТФ» в учасників дослідження ІІ групи в порівнянні з учасниками дослідження інших дослідних груп домінували безпосередні і внутрішні професійно-зорієнтовані мотиви (табл. 16), що, на нашу думку, можна пояснити наявністю в суб'єктів освітнього процесу як досвіду формування ІТ-компетентності, набутого під час навчання ДПНП «ССКГ» з використанням розроблених посібників, так і самої сформованої ІТ-компетентності;

• за умови постійного використання розроблених посібників упродовж вивчення модуля № 1 і модуля № 2 ДПНП «ІТФ» в учасників дослідження *I групи* в процесі формування ІТ-компетентності найбільшого розвитку отримали внутрішні професійно-зорієнтовані мотиви, в межах прояву яких динаміка зміни якості професійної мотивації суб'єктів освітнього процесу під час дослідження була найбільшою (+ 38,10 % у табл. 17), що сприяло безпосередньому залученню майбутніх провізорів у процес пізнання і забезпечило їх високу пізнавальну активність під час навчання зазначеній ДПНП;

• фрагментарне або нерегулярне використання впродовж вивчення модуля № 1 ДПНП «ІТФ» розроблених посібників (табл. 10) не сприяло належному набуттю учасниками дослідження *III групи* знань, умінь і навичок у процесі формування ІТ-компетентності [9], тому під час досягнення впродовж вивчення модуля № 2 бажаних результатів у них найкраще розвивались безпосередні професійно-зорієнтовані мотиви, в межах прояву яких динаміка зміни якості професійної мотивації суб'єктів освітнього процесу під час дослідження була найбільшою (+ 31,82 % у табл. 17);

• для учасників дослідження *II групи* за умови формування їх ІТ-компетентності під час навчання ДПНП «ІТФ» динаміка зміни якості професійної мотивації в межах прояву мотивів усіх груп (табл. 1) була незначною (+ 15,00 % у табл. 17), бо фрагментарне або нерегулярне використання розроблених посібників упродовж вивчення модуля № 2 цієї ДПНП (табл. 10) не сприяло досягненню майбутніми провізорами значних результатів у процесі формування ІТ-компетентності [9].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. За підсумками дослідження можна стверджувати, що професійна мотивація майбутніх фахівців є складним динамічним утворенням, і її трансформація можлива в умовах спеціально організованого інформаційно-освітнього середовища.

Доведено, що процес формування ІТ-компетентності, котрий реалізується під час навчання ДПНП «ЄСКГ», «МІ», «ІТФ», «КМФ» з використанням розроблених посібників [9], ефективно впливає на розвиток професійної мотивації майбутніх лікарів і провізорів.

Список використаних джерел

1. Айсмонтас Б. Б. Педагогическая психология [Электронный ресурс] / Б. Б. Айсмонтас. – М. : ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. – 208 с. – Режим доступа : <http://www.klex.ru/456>.
2. Антонова С. В. Формирование учебной мотивации через интерактивные технологии на занятиях иностранного языка [Электронный ресурс] / С. В. Антонова // Казанский педагогический журнал. – 2012. – № 3 (93). – С. 5-11. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-uchebnoy-motivatsii-cherez-interaktivnye-tehnologii-na-zanyatiyah-inostrannogo-yazyka>.
3. Афанасенкова Е. Л. Мотивы обучения и их изменение в процессе обучения студентов вуза : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 [Электронный ресурс] / Афанасенкова Елена Леонидовна. – М., 2005. – 24 с. – Режим доступа : <http://dlib.rsl.ru/loader/view/01002946578?get=pdf>.
4. Василенко Н. В. Мотивация у професійному навчанні майбутніх вчителів технологій [Електронний ресурс] / Н. В. Василенко, О. І. Видра // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. – 2014. – № 117. – С. 90-92. – Режим доступа : http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=694.
5. Васильева Е. Ю. Динамика и характер учебной мотивации студентов в медицинских вузах на разных этапах обучения [Электронный ресурс] / Е. Ю. Васильева, М. И. Томилова // Экология человека. – 2007. – № 6. – С. 34-39. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/dinamika-i-harakter-uchebnoy-motivatsii-studentov-meditsinskogo-vuza-na-raznyh-etapah-obucheniya>.
6. Вієвська М. Формування мотивації фахівця до безперервної професійної освіти / М. Вієвська, Л. Красовська // Вища школа. – 2011. – № 1. – С. 75-82.
7. Гриценко Л. І. Мотивація навчання студентів-правознавців / Л. І. Гриценко // Наук. вісник Київ. нац. ун-ту внутрішніх справ. – 2010. – № 4. – С. 179-188.
8. Губа Н. Особливості ціннісно-мотиваційної сфери сучасної студентської молоді [Електронний ресурс] / Н. Губа, М. Кандиба // Психологічні перспективи. – 2009. – Вип. 13. – С. 93-99. – Режим доступа : <http://www.vash-psiholog.info/perspektiv/22587-osoblivosti-cinnisno-motivacijno%D1%97-sferi-suchasno%D1%97-studentsko%D1%97-molodi.html>.
9. Добровольська А. М. Використання посібників у процесі навчання майбутніх лікарів і провізорів дисциплінам природничо-наукової підготовки [Електронний ресурс] /

А. М. Добровольська // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. / Укр. інж.-пед. акад. – Харків, 2016. – № 50-51. – С. 129-141. – Режим доступу : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/26245/1/Romanovskyy_Fenomen_2016.pdf.

10. Дубовицкая Т. Д. Методика диагностики направленности учебной мотивации [Электронный ресурс] / Т. Д. Дубовицкая // Психологическая наука и образование. – 2002. – № 2. – С. 42-45. – Режим доступа : <http://psyjournals.ru/psyedu/2002/n2/Dubovitskaja.shtml>.

11. Заброцкий М. М. Педагогічна психологія : курс лекцій / М. М. Заброцкий. – Київ : МАУП, 2000. – 99 с.

12. Занюк С. Психология мотивации. Теория и практика мотивирования. Мотивационный тренинг [Электронный ресурс] / С. Занюк. – Київ : Ника-Центр : Эльга-Н, 2001. – 352 с. – Режим доступа : <http://www.klex.ru/ae6>.

13. Зимняя И. А. Педагогическая психология [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2004. – 384 с. – Режим доступа : <http://www.alleng.ru/d/psy/psy069.htm>.

14. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы [Электронный ресурс] / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2002. – 512 с. – Режим доступа : <https://www.psyoffice.ru/207-ilin-e.p.-motivacija-i-motivy.html>.

15. Кочарян О. С. Структура мотивації навчальної діяльності студентів : навч. посіб. [Електронний ресурс] / О. С. Кочарян, С. В. Фролова, В. М. Павленко ; Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т». – Харків, 2011. – 40 с. – Режим доступу : http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/2165/2/Motivacia_posobie.pdf.

16. Лучанинова О. Проблема мотивації студентів ВТНЗ до навчально-професійної діяльності [Електронний ресурс] / О. Лучанинова, І. Сталь // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД : матеріали І Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (26-28 лютого 2012 р.). – Переяслав-Хмельницький, 2012. – С. 179-180. – Режим доступу : http://neasmo.org.ua/zbirnuk_final_02_2012.pdf.

17. Ляшенко І. В. Формування професійної мотивації студентів до успішної фахової діяльності [Електронний ресурс] / І. В. Ляшенко // Народна освіта. – 2013. – Вип. 1 (19). – Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1076.

18. Малинаукас Р. К. Мотивация студентов разных периодов обучения [Электронный ресурс] / Р. К. Малинаукас // Социологические исследования. – 2005. – № 2. – С. 134-138. – Режим доступа : <http://ecsosman.hse.ru/data/943/662/1216/17Malinauskas.pdf>.

19. Малінка О. О. Психологічні проблеми мотивації навчально-професійної діяльності студентів у сучасних умовах [Електронний ресурс] / О. О. Малінка // Вісник психології і педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. Категорія : Реферати з педагогіки. – Режим доступу : www.psyh.kiev.ua.

20. Маркова А. К. Формирование мотивации учения [Электронный ресурс] / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/493619/>.

21. Павлова О. Г. Теоретичні основи професійної мотивації до педагогічної діяльності [Електронний ресурс] / О. Г. Павлова // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2015. – Вип. 38. – С. 196-204. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2015_38_26.

22. Пінська О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів [Електронний ресурс] / О. Пінська // Проблеми трудової і професійної підготовки : наук.-метод. зб. – 2009. – Вип. 14. – С. 111-115. – Режим доступу : http://www.slavdpu.dn.ua/fmk/publications/methodical%20articles/meth-art_04-all.pdf.

23. Реан А. А. Социальная педагогическая психология [Электронный ресурс] / А. А. Реан, Я. Л. Коломинский. – СПб. : Питер, 1999. – 416 с. – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/75336/>.

24. Рогов М. Мотивация учебной и коммерческой деятельности студентов [Электронный ресурс] / М. Рогов // Высшее образование в России. – 1998. – № 4. – С. 90-96. – Режим доступа : <http://www.vovr.ru/arhiv1993-1999.html>.

25. Тригуб І. П. Мотивація студентів як один із основних факторів успішної професійної підготовки [Електронний ресурс] / І. П. Тригуб // Наукові записки [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Серія : Філологічна. – 2014. – Вип. 48. – С. 315-318. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_100.

26. Фридман Л. М. Психопедагогика общего образования : пособие для студентов и учителей / Л. М. Фридман. – М. : Ин-т практической психологии, 1997. – 286 с.

27. Якобсон П. М. Психологические проблемы мотивации поведения человека / П. М. Якобсон. – М. : Просвещение, 1969. – 317 с.

28. Якунин В. А. Педагогическая психология [Электронный ресурс] / В. А. Якунин. – СПб. : Полиус, 1998. – 639 с. – Режим доступа : http://www.many-books.org/auth/4008/book/11577/yakunin_va/pedagogicheskaya_psihologiya/read.

References

1. Ajsmontas, BB 2002, *Pedagogicheskaja psihologija*, VLADOS-PRESS, Moskva, <<http://www.klex.ru/456>>.
2. Antonova, SV 2012, 'Formirovanie uchebnoj motivacii cherez interaktivnye tehnologii na zanjatijah inostrannogo jazyka', Kazanskij pedagogicheskij zhurnal, no 3 (93), pp. 5-11, <<http://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-uchebnoj-motivatsii-cherez-interaktivnye-tehnologii-na-zanyatijah-inostrannogo-yazyka>>.
3. Afanasenkova, EL 2005, *Motivy obuchenija i ih izmenenie v processe obuchenija studentov vuza*, Moskva, <<http://dlib.rsl.ru/loader/view/01002946578?get=pdf>>.
4. Vasylenko, NV & Vydra, OI 2014, 'Motyvatsiia u profesiinomu navchanni maibutnikh vchyteliv tekhnolohii', Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. T. H. Shevchenka, no 117, pp. 90-92, <http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=694>.
5. Vasil'eva, EJU & Tomilova, MI 2007, 'Dinamika i harakter uchebnoj motivacii studentov v medicinskih vuzah na raznyh jetapah obuchenija', Jekologija cheloveka, no 6, pp. 34-39, <<http://cyberleninka.ru/article/n/dinamika-i-harakter-uchebnoj-motivatsii-studentov-meditsinskogo-vuza-na-raznyh-etapah-obucheniya>>.
6. Viievskaja, M & Krasovskaja, L 2011, 'Formuvannia motyvatsii fakhivtsia do bezpererвної profesiinoi osvity', Vyshcha shkola, no 1, pp. 75-82.
7. Hrytsenok, LI 2010, 'Motyvatsiia navchannia studentiv-pravoznavtsiv', Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav, no 4, pp. 179-188.
8. Huba, N & Kandyba, M 2009, 'Osoblyvosti tsinnisno-motyvatsiinoi sfery suchasnoi studentskoi molodi', Psykholohichni perspektyvy, iss. 13, pp. 93-99, <<http://www.vash-psiolog.info/perspektiv/22587-osoblivosti-cinnisno-motivacijno%D1%97-sferi-suchasno%D1%97-studentsko%D1%97-molodi.html>>.
9. Dobrovolska, AM 2016, 'Vykorystannia posibnykiv u protsesi navchannia maibutnikh likariv i provizoriv dystsyplynam pryrodnycho-naukovoї pidhotovky', Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity, Vydavnytstvo Ukrainiskoi inzhenerno-pedahohichnoi akademii, Kharkiv, no 50-51, pp. 129-141, <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/26245/1/Romanovskyy_Fenomen_2016.pdf>.
10. Dubovickaja, TD 2002, 'Metodika diagnostiki napravlenosti uchebnoj motivacii', Psihologicheskaja nauka i obrazovanie, no 2, pp. 42-45, <<http://psyjournals.ru/psyedu/2002/n2/Dubovitskaja.shtml>>.
11. Zabrotskyi, MM 2000, *Pedahohichna psykholohiia*, MAUP, Kyiv.
12. Zanjuk, S 2001, *Psihologija motivacii. Teorija i praktika motivirovanija. Motivacionnyj trening*, Nika-Centr : Jel'ga-N, Kyiv, <<http://www.klex.ru/ae6>>.
13. Zimnjaja, IA 2004, *Pedagogicheskaja psihologija*, Logos, Moskva, <<http://www.alleng.ru/d/psy/psy069.htm>>.
14. Il'in, EP 2002, *Motivacija i motivy*, Piter, Sankt-Peterburg, <<https://www.psyoffice.ru/207-ilin-e.p.-motivacija-i-motivy.html>>.
15. Kocharian, OS, Frolova, IeV & Pavlenko, VM 2011, *Struktura motyvatsii navchalnoi diialnosti studentiv*, Vydavnytstvo Natsionalnoho aerokosmichnoho universytetu imeni M. Ie. Zhukovskoho «Kharkivskiy aviatsiinyi instytut», Kharkiv <http://dspace.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/2165/2/Motivacia_posobie.pdf>.
16. Luchaninova, O & Stal, I 2012, 'Problema motyvatsii studentiv VTNZ do navchalno-profesiinoi diialnosti', Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tretoho tysiacholittia u krainakh SND, Pereiaslav-Khmelnyskyi, pp. 179-180, <http://neasmo.org.ua/zbirnuk_final_02_2012.pdf>.
17. Liashenko, IV 2013, 'Formuvannia profesiinoi motyvatsii studentiv do uspishnoi fakhovoi diialnosti', Narodna osvita, iss. 1 (19), <https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=1076>.
18. Malinauskas, RK 2005, 'Motivacija studentov raznyh periodov obuchenija', Sociologicheskie issledovanija, no 2, pp. 134-138, <<http://ecsocman.hse.ru/data/943/662/1216/17Malinauskas.pdf>>.
19. Malinka, OO 1990, 'Psykholohichni problemy motyvatsii navchalno-profesiinoi diialnosti studentiv u suchasnykh umovakh', Visnyk psykholohii i pedahohiky Kyivskoho universytetu imeni Borysa Hrinchenka. Katehoriia : Referaty z pedahohiky, <www.psyh.kiev.ua>.
20. Markova, AK, *Matis, TA & Orlov, AB 1990, Formirovanie motivacii uchenija, Prosveshhenie, Moskva*, <<http://www.twirpx.com/file/493619/>>.

21. Pavlova, OH 2015, 'Teoretychni osnovy profesiinoi motyvatsii do pedahohichnoi diialnosti', Naukovi zapysky kafedry pedahohiky, iss. 38, pp. 196-204, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2015_38_26>.
22. Pinska, O 2009, 'Profesiina motyvatsiia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti navchalnoi diialnosti studentiv', Problemy trudovoi i profesiinoi pidhotovky, iss. 14, pp. 111-115, <http://www.slavdpu.dn.ua/fmk/publications/methodical%20articles/meth-art_04-all.pdf>.
23. Rean, AA & Kolominskij, JaL 1999, *Social'naja pedagogicheskaja psihologija*, – Piter, Sankt-Peterburg, <<http://www.twirpx.com/file/75336/>>.
24. Rogov, M 1998, 'Motivacija uchebnoj i kommercheskoj dejatel'nosti studentov', Vysshee obrazovanie v Rossii, no 4, pp. 90-96, <<http://www.vovr.ru/arhiv1993-1999.html>>.
25. Tryhub, IP 2014, 'Motyvatsiia studentiv yak odyz iz osnovnykh faktoriv uspishnoi profesiinoi pidhotovky', Naukovi zapysky. Seriia : Filolohichna, Vydavnytstvo natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia», iss. 48, pp. 315-318, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2014_48_100>.
26. Fridman, LM 1997, *Psihopedagogika obshhego obrazovanija*, Institut prakticheskoi psihologii, Moskva.
27. Jakobson, PM 1969, *Psihologicheskie problemy motivacii povedenija cheloveka*.
28. Jakunin, VA 1998, *Pedagogicheskaja psihologija*, Polius, Sankt-Peterburg, <http://www.many-books.org/auth/4008/book/11577/yakunin_va/pedagogicheskaja_psihologiya/read>.

Стаття надійшла до редакції 09.10.2016р.